

ce este pătrunsă de sfințenia chemării sale“. Se constata însă că școlile naționale „n-au răspuns în această țară îndeosebi scopului lor“, căci „fiecare om și mai cu seamă acela din clasele inferioare, care cu greu poate învăța limbi străine, nu poate cugeta, nu se poate cultiva decât în limba sa“. Ca atare se cerea înființarea în fiecare an a cel puțin 10 școli primare, cu predare în limba română, pînă la împlinirea numărului necesar, trecerea școlilor românești sub patronajul bisericii ortodoxe din Bucovina și încetarea oricărui amestec al consistoriului catolic, înființarea seminarului preperandial, care să pregătească învățătorii necesari etc.

Întîrzierea constatată de George Tofan pentru învățămîntul românesc din Bucovina avea grave repercusiuni asupra manualelor școlare, care erau, în cele mai multe cazuri, traduceri ale manualelor germane, neadap-

tate cerințelor societății românești, „aproape cu totul lipsite de colorit național“ (p. 223). Diferite de alte manuale, „pline de germanisme și bucovinisme“ (p. 225), îi par autorului a fi cărțile didactice ale lui Samuil Andrievici, scrise într-o „frumoasă limbă românească [...], o limbă populară curgătoare, presărată cu ziceri vechi care, durere, au dispărut azi din limbă în mare parte“ (p. 225).

Volumul pe care George Tofan îl avea gata pentru publicat cu un veac înainte, dar care abia acum a văzut lumina tiparului își probează utilitatea pentru oricine este interesat de starea societății românești din Țara Bucovinei în timpul cît a făcut parte din Imperiul Habsburgic, afit prin datele pe care le pune la dispoziție, cît și prin modul de abordare și stilul folosit, peste care pare a nu fi trecut afită timp.

Gelu IUTIȘ

ION CONSTANTIN, ION NEGREI,

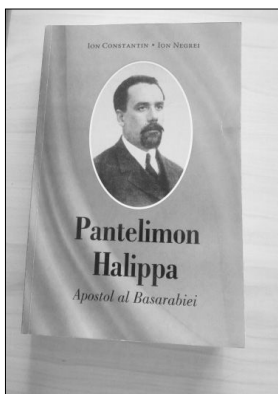
INTELIMON HALIPPA – APOSTOL AL BASARABIEI. STUDII. DOCUMENTE. MATERIALE

Marele cărturar și patriot român Pantelimon (Pan) Halippa avea nevoie de o restituire amănunțită a vieții și îndelungatei sale activități pusă în slujba interesului național. În continuarea celor două lucrări dedicate apostolului cauzei românilor basarabeni (apărute în 2009 sub semnătura aceluiași autori ca cei ai prezentei lucrări), volumul la care ne referim cuprinde numeroase documente, memorii, amintiri – toate izvoare de primă mînă, cele mai multe dintre ele fiind inedite, pentru ca cei de astăzi să cunoască și să înțeleagă mai bine tot ceea ce a reușit să facă pentru țara și neamul său Pan Halippa (1883-1979).

Prima parte a lucrării (p. 63-143) include „amintiri, memorii și spovedanii” cu privire la anii de învățătură ca elev și student, activitatea publicistică, lupta pentru realizarea unirii Basarabiei cu Țara, implicarea în viața politică, memoriile adresate autorităților comuniste din România ori liderilor politici din străinătate pentru a atrage atenția asupra situației românilor dintre Prut și Nistru.

Partea a II-a (p. 145-201) include documente și materiale din perioada 1906-1918, inclusiv declarația Sfatului Țării prin care Basarabia se unea cu România, din data de 27 martie 1918, semnată și de Pan Halippa, care era vicepreședinte al principalului organ legislativ și decizional al provinciei, Sfatul Țării.

Partea a III-a (p. 203-259) se referă la perioada 1919-1939, ani de liniște, de intensă creație și de participare a lui Pan Halippa la viața României întregite. Partea a IV-a (p. 261-354) înfățișează mărturia din zbuciumata perioadă 1940-1947, inclusiv impresiile marelui luptător pentru drepturile naționale ale românilor despre situația din Basarabia, mai ales din Chișinău, după izgonirea trupelor și administrației sovietice – iulie-august 1941. Pan Halippa a redactat și un Memoriu

adresat Conferinței de Pace de la Paris, în care explica esența problemei basarabene.

Partea a V-a (p. 355-602), cu documente și materiale din perioada 1950-1978, în care apar mărturia despre anii de detenție (1950-1957), dar și numeroasele demersuri realizate pentru a obține sprijin diplomatic și politic în vederea ameliorării situației românilor basarabeni – la președintele Franței Charles de Gaulle, la președintele SUA, Richard Nixon, la ambasadorul american la București, Henry Barnes jr., dar și la autoritățile comuniste ale vremii – Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ion Gheorghe

Maurer, Nicolae Ceaușescu.

Partea a VI-a (p. 603-619) prezintă mărturia referitoare la moartea (30 aprilie 1979) și posteritatea lui Pan Halippa. *O anexă absolut necesară* vine în completarea celor șase părți ale lucrării, incluzînd documente referitoare la perioada 1967-1991; întîlnim aici, într-un document din 4 decembrie 1970, formulată teama autorităților de la Chișinău de „tendențele periculoase ce se atestă în România și care lezează interesele poporului moldovenesc”. Se cunoaște faptul că la București locuiau mai mulți fruntași ai mișcării naționale din Basarabia, avîndu-l ca lider pe venerabilul dar neobositul Pan Halippa.

La finalul lucrării un interesant segment de *Iconografie* (p. 671-710), cu imagini și fragmente din documente semnificative privind viața și activitatea ilustrului patriot, întregeste fericit această lucrare, pe care o socotim un OMAGIU adus neînfricatului luptător pentru unitate și demnitate națională, cu un rol esențial în realizarea Marii Uniri – apostolul Basarabiei, Pantelimon Halippa.

Ion Constantin, Ion Negrei, *Pantelimon Halippa – Apostol al Basarabiei. Studii. Documente. Materiale*, Chișinău, 2013, 735 p.